



Bashkia Shijak



Funded by
the European Union



Down Syndrome
Albania

ÇRREGULLIMET E TË NXËNIT

#Inclusive Albania
#ShqipëriaGjithëpërfshirëse



Funded by
the European Union



Down Syndrome
Albania

Kjo broshurë është hartuar për prindërit e fëmijëve me çrregullim të të nxënit, në kuadër të zbatimit të Projektit “Shërbime Sociale të Integruara për Gjithpërfshirjen e fëmijëve dhe të rinjve me aftësi të kufizuara në Bashkinë Shijak” të cilin e implementon Bashkia Shijak në partneritet me Shoqatën Ndhmoni Jetën dhe Fondacionin Down Syndrome Albania, me mbështetjen financiare të Bashkimit Evropian, në kuadër të Programit të BE, Mbështetje për Përfshirjen Sociale në Shqipëri.

Përmbajtja e këtij materiali u realizua me asistencën e grupit të punës së projektit të 2 organizatave partnere, Shoqata Ndhmoni Jetën dhe Fondacioni Down Syndrome Albania.

Financuar nga Bashkimi Evropian në kuadër të programit “Mbështetje për përfshirjen sociale në Shqipëri”

Përmbajtja e këtij dokumenti është përgjegjësi vetëm e Bashkisë Shijak dhe nuk pasqyron domosdoshmërisht pikëpamjet e Bashkimit Evropian.

#Inclusive Albania
#ShqipëriaGjithpërfshirëse

Si diagnostikohen çrregullimet e të nxënit?



Çrregullimet e të nxënit përfshijnë një gamë të gjerë të sfidave dhe vështirësive që kanë të bëjnë me organizimin, kujtesën, planifikimin, aftësinë e përqendrimit dhe aftësinë për të ndjekur orarin dhe detyrat shkollore. Diagnoza e çrregullimeve të të nxënit bëhet bazuar në kriteret e përcaktuara nga Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-5) ose International Classification of Diseases (ICD-11).

Çrregullimet e të nxënit mund të diagnostikohen nga një profesionist i fushës ose një ekspert tjetër, si një psikolog ose një specialist për shëndetin mendor. Këtu janë disa hapa të zakonshëm që ndiqen për të diagnostikuar çrregullimin e të nxënit:

1 Identifikimi fillestar: Mësuesi ose specialisti i arsimit mund të bëjë një vlerësim fillestar për të identifikuar shenjat dhe simptomat e çrregullimit të të nxënit. Kjo mund të përfshijë shqyrtimin e performancës shkollore, marrjen e informacionit nga prindërit dhe vlerësimin e sjelljes së fëmijës në shkollë.

2 Vlerësimi i thelluar: Nëse ka dyshime për çrregullim të të nxënit, profesionistët e arsimit mund të rekomandojnë një vlerësim të thelluar nga një specialist i fushës ose një ekspert tjetër. Ky vlerësim mund të përfshijë testimet standarde, observime të sjelljes, biseda me fëmijën dhe prindërit, si dhe analizën e informacioneve të tjera relevante.

3 Bashkëpunimi me specialistë të tjerë: Në disa raste, për të bërë një diagnozë të saktë të çrregullimit të të nxënit, mund të ketë nevojë për konsultimin me specialistë të tjerë si psikologë, neuropediatër, logopedë, ose terapistë të tjerë të specializuar. Ata mund të ofrojnë vlerësime shtesë dhe të ndihmojnë në identifikimin e çështjeve të veçanta dhe nevojave të fëmijës.

4 Përcaktimi i diagnozës: Pas mbarimit të vlerësimeve të nevojshme, specialisti i fushës ose eksperti tjetër do të përcaktojë nëse fëmija ka një çrregullim të të nxënit dhe të japë një diagnozë të saktë. Diagnoza do të përfshijë identifikimin e shenjave, simptomave dhe karakteristikave të çrregullimit të të nxënit dhe caktimin e nivelit të vështirësisë së tij.

Është e rëndësishme të kuptohet se diagnoza e çrregullimit të të nxënit duhet të bëhet nga një profesionist i kualifikuar (psikologu, neuropediatëri ose specialist tjetër i kualifikuar) dhe duhet të përdoret si një mjet për të identifikuar nevojat e fëmijës dhe për të krijuar një plan mbështetës dhe ndihmues për të. Gjithashtu, është e rëndësishme të përjashtohen çështjet tjera të shëndetit mendor dhe faktorët tjerë që mund të ndikojnë në performancën shkollore.

Në rast se keni dyshime për çrregullim të të nxënit të fëmijës tuaj, këshillohuni me një profesionist ose kërkoni ndihmë nga një specialist për të marrë një diagnozë të saktë dhe për të zhvilluar një plan ndihmues dhe mbështetës për fëmijën tuaj.

Llojet e çrregullimeve të të nxënit

Sipas Manualit Diagnostik dhe Statistikor të Çrregullimeve Mendore, Botimi i 5-të (DSM-5), më poshtë janë çrregullimet specifike të të nxënit të njohura:



Çrregullime specifike të të nxënit me dëmtime në lexim (disleksia)

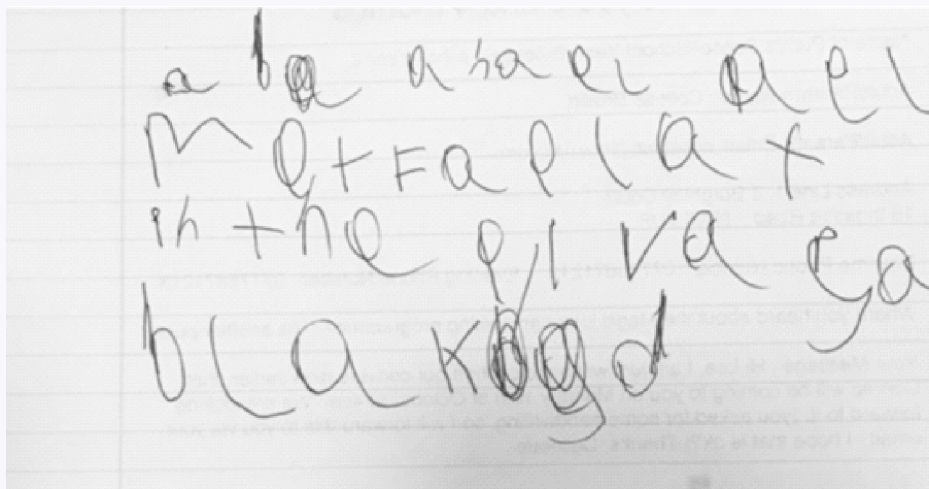


Vështirësi në njohjen e saktë ose të rrjedhshme të fjalëve, të kuptuarit e të lexuarit ose rrjedhshmërinë e leximit. Këto vështirësi mund të përfshijnë:

- **Vështirësi në dekodimin e fjalëve:** Individët me disleksi mund të kenë vështirësi në lidhjen e tingujve me shkronjat ose grupet e shkronjave, duke rezultuar në lexim të paqëndrueshëm, të ngadaltë ose të pasaktë.
- **Vështirësi në njohjen e fjalëve të njohura:** Individët me disleksi mund të kenë vështirësi të njohin dhe të kujtojnë fjalët e zakonshme në mënyrë automatike, duke çuar në leximin më të ngadaltë dhe të mundimshëm.
- **Vështirësi në të kuptuarit e leximit:** Disleksia mund të ndikojë në të kuptuarit dhe nxjerrjen e kuptimit nga teksti i shkruar. Individët mund të kenë sfida me kuptimin e ideve kryesore, nxjerrjen e konkluzioneve dhe ndjekjen e strukturave komplekse të fjalive.
- **Vështirësi në lexim të rrjedhshëm:** Individët me disleksi mund të lexojnë ngadalë dhe me përpjekje. Ata mund të kenë vështirësi për të lexuar pa probleme dhe mund të kenë vështirësi me prozodinë, e cila përfshin shprehjen dhe intonacionin e duhur gjatë leximit me zë të lartë.

Këto vështirësi në lexim mund të kenë ndikim në performancën akademike dhe të nxënit. Është e rëndësishme që individët me disleksi të marrin mbështetjen dhe ndërhyrjet e duhura, të tilla si udhëzime të strukturuar të shkrim-leximit dhe teknologji ndihmëse, për të ndihmuar në përmirësimin e aftësive të leximit dhe suksesit të përgjithshëm akademik.

Çrregullime specifike të të nxënit me dëmtime në të shprehurit me shkrim (Disgrafia)



Sfida me saktësinë drejtshkrimore, saktësinë gramatikore dhe pikësuese, qartësinë ose organizimin e shprehjes me shkrim. Individët me disgrafi mund të përjetojnë vështirësi me:

- **Saktësia drejtshkrimore:** Ata mund të kenë probleme me drejtshkrimin e fjalëve në mënyrë korrekte, duke bërë gabime të shpeshta drejtshkrimore dhe duke pasur vështirësi në zbatimin e rregullave drejtshkrimore.

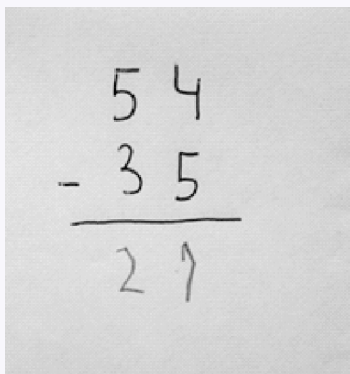
- **Saktësia gramatikore dhe e pikësimit:** Individët me disgrafi mund të kenë vështirësi me përdorimin e duhur të gramatikës, të tilla si struktura e fjalisë, shumësin e foljeve dhe shenjat e pikësimit.

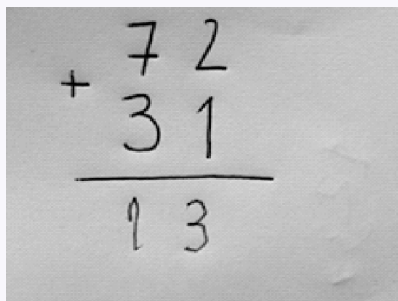
■ **Qartësia dhe organizimi i shprehjes me shkrim:** Ata mund të kenë sfida në shprehjen e mendimeve të tyre në mënyrë të qartë dhe koherente me shkrim. Shkrimi i tyre mund të mos ketë organizim, të ketë strukturë të dobët fjalie dhe të shfaqë vështirësi në përcjelljen e mesazhit të synuar.

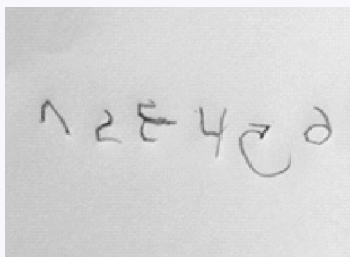
■ **Shkrimi i dorës:** Disgrafia mund të përfshijë gjithashtu sfida me aftësitë e shkrimit të dorës, të tilla si lexueshmëria, formimi i shkronjave, hapësira midis fjalëve dhe rrjedhshmëria e përgjithshme e shkrimit të dorës.

Këto vështirësi në të shprehurit me shkrim mund të ndikojnë në performancën akademike, detyrat me shkrim dhe aftësitë e komunikimit. Është e rëndësishme që individët me disgrafi të marrin mbështetjen dhe ndërhyrjet e duhura, të tilla si udhëzime të qarta në shkrimin e dorës, strategji drejtshkrimore, teknologji ndihmëse për shprehjen me shkrim për t'i ndihmuar ata të kapërcejnë këto sfida dhe të përmirësojnë aftësitë e tyre të shkruarit.

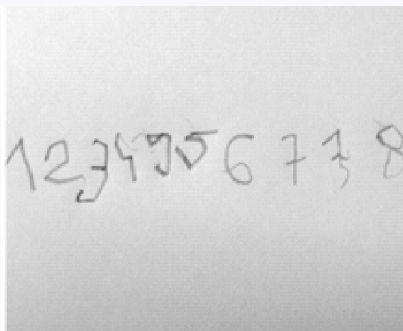
Çrregullime specifike të të nxënit me dëmtime në matematikë (Diskalkulia)


$$\begin{array}{r} 54 \\ - 35 \\ \hline 29 \end{array}$$


$$\begin{array}{r} + 72 \\ 31 \\ \hline 103 \end{array}$$



1 2 3 4 5 6 7 8



1 2 3 4 5 6 7 8

Probleme me kuptimin e numrave, memorizimin e fakteve aritmetike, llogaritje të sakta ose të rrjedhshme dhe arsyetim matematikor. Individët me diskalkuli mund të kenë vështirësi me:

- **Kuptimi i numrave:** Ata mund të kenë vështirësi në kuptimin dhe manipulimin e numrave, duke përfshirë koncepte të tilla si sasia, madhësia dhe marrëdhëniet numerike.

- **Memorizimi i fakteve aritmetike:** Individët me diskalkuli mund të kenë vështirësi me memorizimin e fakteve themelore aritmetike, si mbledhja, zbritja, shumëzimi dhe pjesëtimi.

- **Llogaritje e saktë ose e rrjedhshme:** Ata mund të kenë vështirësi me llogaritjet e sakta dhe efikase, duke bërë gabime në veprimet matematikore dhe duke pasur vështirësi me matematikën mendore ose llogaritjet me shumë hapa.

- **Arsyetimi matematik:** Individët me diskalkuli mund të hasin sfida në zbatimin e koncepteve matematikore dhe zgjidhjen e problemeve me fjalë. Ata mund të kenë vështirësi në kuptimin e simboleve matematikore, identifikimin e informacionit përkatës dhe zgjedhjen e strategjive të përshtatshme për zgjidhjen e problemeve.

- **Perceptimi hapësinor dhe vizual:** Diskalkulia mund të ndikojë gjithashtu në ndërgjegjësimin hapësinor dhe perceptimin vizual të lidhur me matematikën, duke e bërë të vështirë kuptimin e marrëdhënieve hapësinore, formave gjeometrike dhe matjeve.

Këto vështirësi në matematikë mund të ndikojnë në performancën akademike në lëndët e lidhura me matematikën dhe detyrat e përditshme matematikore.

Është e rëndësishme që individët me diskalkuli të marrin mbështetjen dhe ndërhyrjet e duhura, të tilla si udhëzime të qarta në konceptet matematikore, strategji për zgjidhjen e problemeve, ndihma vizuale, për t'i ndihmuar ata të zhvillojnë aftësitë matematikore dhe të përmirësojnë aftësitë e tyre të përgjithshme matematikore.



Çrregullime specifike të të nxënit me dëmtime në të lexuar dhe në të shprehurit me shkrim.

Vështirësi si në lexim ashtu edhe në të shprehurit me shkrim. Individët me këtë çrregullim specifik të të nxënit përjetojnë sfida në aspekte të ndryshme të leximit dhe komunikimit me shkrim, duke përfshirë:

- **Vështirësitë në të lexuar:** Ata mund të hasin sfida me njohjen e saktë dhe të rrjedhshme të fjalëve, të kuptuarit e leximit dhe rrjedhshmërinë e leximit. Kjo mund ta bëjë të vështirë për ta të kuptojnë dhe nxjerrin kuptimin nga tekstet e shkruara.

- **Vështirësitë e të shprehurit me shkrim:** Individët mund të hasin sfida në shprehjen e mendimeve, ideve dhe njohurive të tyre në formë të shkruar. Kjo mund të përfshijë vështirësi me saktësinë drejtshkrimore, gramatikën dhe pikësimin, organizimin e ideve dhe qartësinë e shprehjes së shkruar.

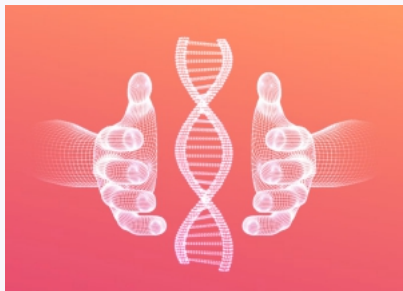
Kombinimi i vështirësive të leximit dhe të shprehurit me shkrim mund të ketë një ndikim të rëndësishëm në performancën akademike, pasi leximi dhe shkrimi janë aftësi thelbësore në lëndë dhe disiplina të ndryshme. Është e rëndësishme që individët me këtë çrregullim specifik të të nxënit të marrin mbështetjen dhe ndërhyrjet e duhura të përshtatura për nevojat e tyre specifike. Kjo mund të përfshijë ndërhyrje të synuara në lexim dhe shkrim, teknologji ndihmëse dhe strategji për të përmirësuar të kuptuarit e leximit, shprehjen me shkrim dhe aftësitë e përgjithshme të komunikimit.

Çrregullime specifike të të nxënit me dëmtime në matematikë dhe të shprehurit me shkrim.

Sfida si në matematikë ashtu edhe në të shprehurit me shkrim. Individët me këtë çrregullim specifik të të nxënit përjetojnë sfida në aspekte të ndryshme të aftësive matematikore dhe komunikimit me shkrim, duke përfshirë:

- **Vështirësitë e matematikës:** Ata mund të kenë probleme me kuptimin e numrave, konceptet matematikore, llogaritjet, zgjidhjen e problemeve dhe kuptimin e marrëdhënieve dhe proceseve matematikore.

■ **Vështirësitë e të shprehurit me shkrim:** Individët mund të hasin sfida në shprehjen e mendimeve, ideve dhe njohurive të tyre në formë të shkruar. Kjo mund të përfshijë vështirësi me saktësinë drejtshkrimore, gramatikën dhe pikësimin, organizimin e ideve dhe qartësinë e shprehjes së shkruar.



Kombinimi i vështirësive në matematikë dhe të shprehurit me shkrim mund të ketë një ndikim të rëndësishëm në performancën akademike, pasi të dyja aftësitë janë të rëndësishme në lëndë dhe detyra të ndryshme akademike.

Është thelbësore që individët me këtë çrregullim specifik të të mësuarit të marrin mbështetjen dhe ndërhyrjet e duhura të përshtatura për nevojat e tyre specifike. Kjo mund të përfshijë ndërhyrje të synuara në matematikë dhe shkrim, teknologji ndihmëse dhe strategji për të rritur aftësitë matematikore, shprehjen me shkrim dhe suksesin e përgjithshëm akademik.

Shkaqet e çrregullimeve të të nxënit

Shkaqet e çrregullimeve të të nxënit janë të ndryshme dhe përfshijnë kombinim të faktorëve gjenetikë, neurologjikë, mjedisorë dhe zhvillimorë. Këtu janë disa faktorë që mund të ndikojnë në shfaqjen e çrregullimeve të të nxënit

1 Faktorë gjenetikë dhe trashëgimia: Studimet kanë treguar se çrregullimet e të nxënit kanë tendencë të trashëgohen në familje. Në disa raste, ka lidhje me disfuncione të trashëguara të trurit që ndikojnë në aftësitë e mësimin.

2 Zhvillimi neurologjik: Disa çrregullime të të nxënit lidhen me zhvillimin e pjesëve të caktuara të trurit që janë përgjegjëse për aftësitë specifike të mësimin, si leximi, matematika dhe shkrimi. Disfuncionet në këto pjesë të trurit mund të shkaktojnë çrregullime të të nxënit.



3 Ndërveprimi i trurit me mjedisin: Mjedisi dhe ndërveprimet sociale gjithashtu mund të influencojnë zhvillimin e çrregullimeve të të nxënit. Faktorë si mënyra e mësimdhënies, mungesa e stimulimit të mjaftueshëm në shtëpi ose në shkollë, ndryshimet e mjedisit shkollor dhe emocionet e larmishme mund të ndikojnë në paraqitjen e çrregullimeve të të nxënit.



4 Traumata ose ngjarje të rëndësishme:

Traumata emocionale, ngjarjet e rëndësishme si ndarje familjare, humbje e të afërmeve ose përvoja të tjera tronditëse mund të shkaktojnë stres dhe ndikojnë në performancën akademike dhe aftësitë e mësimin të fëmijëve.

5 Ndikimi i shëndetit fizik:

Problemet shëndetësore fizike, si defekte të shikimit, dëgjimit ose aftësi motorike të dobëta, mund të ndikojnë në performancën e fëmijëve në mësim dhe të paraqesin sfida shtesë në mësim. Çrregullimet e të nxënit mund të diagnostikohen nga një profesionist i fushës ose një ekspert tjetër, si një psikolog ose një specialist për shëndetin mendor. Këtu janë disa hapa të zakonshëm që ndiqen për të diagnostikuar çrregullimin e të nxënit:





Është e rëndësishme të theksohet se shkaqet e çrregullimeve të të nxënit janë komplekse dhe ndikimi i tyre ndryshon nga individi në individ. Çdo çrregullim i të nxënit ka kombinim të faktorëve të ndryshëm dhe ndikimet e tyre mund të ndryshojnë nga një person në tjetrin.

Është gjithashtu e rëndësishme të theksohet se çrregullimet e të nxënit nuk janë rezultat i mungesës së inteligjencës, por janë sfida në fushën specifike të mësimi. Bashkëpunimi i ngushtë me profesionistët dhe ndihma e përshtatshme mund të ndihmojnë në trajtimin dhe menaxhimin e çrregullimeve të të nxënit.

Çfarë ndikimi mund të kenë çrregullimet e të nxënit tek fëmija?

Çrregullimet e të nxënit mund të kenë ndikime të ndryshme tek fëmijët, por secili individ është unik dhe reagon ndryshe. Këtu janë disa shembuj të ndikimeve që mund të paraqiten:

- 1 Vonesa në zhvillim akademik:** Fëmijët me çrregullime të të nxënit mund të përjetojnë vonesa në zhvillimin e aftësive akademike si leximi, shkrimi, matematika dhe aftësitë e përgjithshme të mësimi.
- 2 Rënie e performancës shkollore:** Çrregullimet e të nxënit mund të çojnë në probleme në marrjen e notave të larta, kuptimin e mësimi dhe përmbajtjes së materialeve mësimore. Kjo mund të reflektohet në rënie të performancës shkollore në përgjithësi.
- 3 Ndikim emocional dhe sjellje problematike:** Fëmijët me çrregullime të të nxënit mund të përjetojnë ankth, vetëvlerësim të ulët, zhgënjim dhe frustracion në lidhje me sfidat që hasin në shkollë. Kjo mund të çojë në ndikim emocional dhe sjellje problematike si shqetësim, izolim social, rënie të vetëbesimit dhe vështirësi në bashkëveprimin me të tjerët.

4 Ndikim në vetëbesim: Fëmijët me çrregullime të të nxënit mund të kenë ndikim në vetëbesim dhe perceptimin e tyre për aftësitë e tyre të akademikëve. Sfidat dhe vonesat në mësim mund të ndikojnë në besimin e tyre në vetvete dhe të çojnë në ndjenjën e mungesës së suksesit.

5 Ndikim në motivim dhe interesim për mësim:

Fëmijët me çrregullime të të nxënit mund të ndikohen në motivimin dhe interesimin për mësim. Sfidat dhe vështirësitë e përjetuara në shkollë mund të çojnë në dobësimin e interesimit për mësimin dhe zvogëlimin e dëshirës për të mësuar dhe përparuar.

Është e rëndësishme të kuptoni se ndikimi i çrregullimeve të të nxënit mund të ndryshojë nga një individ në tjetrin dhe se çdo fëmijë ka aftësi të veçanta dhe burime që mund të shfrytëzohen për të përparuar. Bashkëpunimi i ngushtë me profesionistët e arsimit dhe mbështetja e përshtatshme nga prindërit dhe mjedisi shkollor janë thelbësore për të ndihmuar fëmijët me çrregullime të të nxënit të zhvillojnë aftësitë e tyre dhe të përmirësojnë performancën e tyre në mësim.

Çfarë mund të bëni si prindër?



Si prindër, ju keni një rol kyç në ndihmën dhe mbështetjen e fëmijës tuaj me çrregullim të të nxënit. Këtu janë disa këshilla dhe strategji që mund të zbatoni:

1 Informohuni dhe kuptoni çrregullimin: Merrni kohë për të mësuar më shumë për çrregullimin specifik të të nxënit që ka fëmija juaj. Lexoni literaturën, kërkoni burime nga organizatat e specializuara dhe këshillohuni me specialistët për të kuptuar më mirë sfidat dhe nevojat e fëmijës tuaj.

2 Bashkëpunoni me shkollën: Komunikimi i hapur dhe i rregullt me mësuesit dhe stafin shkollor është thelbësor. Bisedoni me shkollën për çrregullimin e fëmijës tuaj, ndajeni informacionin dhe mësoni se si mund të bashkëpunoni për të mbështetur zhvillimin e fëmijës në mënyrë efektive.

3 Krijoni një mjedis mbështetës në shtëpi: Sigurohuni që shtëpia të jetë një mjedis përkrahës dhe inkurajues për fëmijën tuaj. Krijoni rutina të qëndrueshme për mësimin, përcaktoni një zonë studimi të qetë, sigurohuni që fëmija të ketë mjetet e nevojshme për të punuar, si dhe inkurajoni dhe shprehni vlerësimin për përpjekjet dhe arritjet e fëmijës.

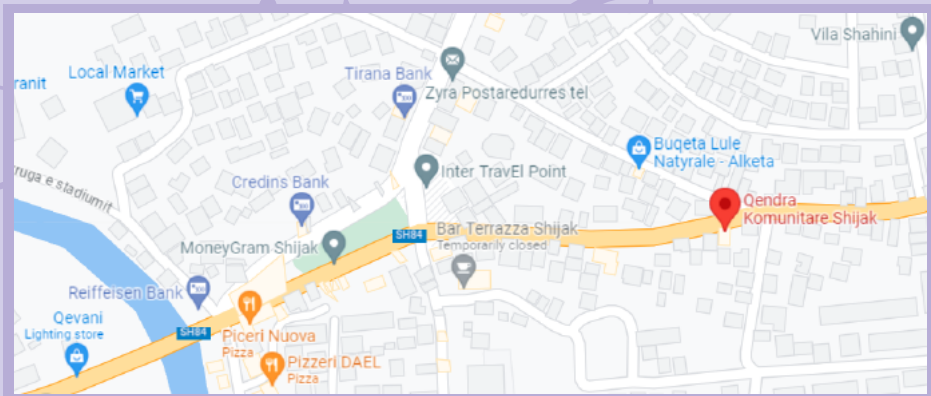
4 Kërkoni ndihmë profesionale: Konsultohuni me specialistët e arsimit ose të shëndetit mendor për të marrë ndihmë dhe këshilla të specializuara. Ata mund të jenë në gjendje të ofrojnë strategji të personalizuar për të mbështetur çrregullimin e të nxënit dhe të ofrojnë ndihmë me përgatitjen e planeve të ndihmës shtesë për fëmijën tuaj.

5 Inkurajoni vetëdijen dhe vetëbesimin e fëmijës: Inkurajoni fëmijën tuaj të ndjekë pasionet dhe interesat e tyre jashtë shkollës. Përkrahini fëmijën në zbulimin e aftësive të tyre të veçanta dhe në kultivimin e vetëbesimit të tyre. Ndihamoni ata të kuptojnë se çrregullimet e të nxënit nuk i pengon ata të jenë të suksesshëm dhe të ndjekin ëndrrat e tyre.

6 Kujdesuni për veten tuaj: Prindërimi i fëmijëve me çrregullime të të nxënit mund të jetë sfidues. Ju lutemi, kujdesuni për veten tuaj dhe merrni kohë për të ngritur energjinë tuaj dhe për të mbajtur një qëndrim pozitiv. Kjo do t'ju ndihmojë të ofroni mbështetje dhe ndihmë të nevojshme për fëmijën tuaj.

Kujtohuni, çdo fëmijë është unik dhe ka nevoja të veçanta. Konsultimi me profesionistët dhe krijimi i një plani të personalizuar do të ndihmojë në ofrimin e mbështetjes së duhur dhe të rëndësishme për fëmijën tuaj me çrregullime të të nxënit.





***Për informacion të mëtejshëm drejtoheni pranë
Qendrës Komunitare, Shijak.***

@ shijakqendrakomunitare@gmail.com

f Qendra Komunitare Shijak

#Inclusive Albania

#ShqipëriaGjithëpërfshirëse